

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 45175-03-20 פלוני נ' פלונית ואח'

לפני כבוד השופט, סגן הנשיא שאול שוחט

כבוד השופטת איריס לושי - עבדי

כבוד השופט נפתלי שילה

המערער פלוני

נגד

המשיבים
1. פלונית
ע"י עו"ד מיכל ברנקין

2. עו"ד רחל שחור-אנגלמן – אפטרופא לדין לקטין

פסק דין

ערעור על החלטתו של בית המשפט לענייני משפחה מיום 15.3.20 (כב' השופט יהורם שקד) שנעתר לבקשת המשיבה 1 והתיר לה לחסן את בנם הקטין, על אף התנגדותו של האב – המערער.

א. רקע עובדתי

1. המערער (להלן גם: **האב**) נישא למשיבה 1 (להלן: **האם**) וביום 00.00.12 נולד להם הבן ג' (להלן גם: **הקטין**). הקטין אובחן על הספקטרום האוטיסטי.

2. ביום 5.7.16 אושר וקיבל תוקף של פסק דין הסכם גירושין בין הצדדים ובסעיף 18 להסכם נקבע כי:

"מוסכם בין ההורים כי כל בדיקה וטיפול רפואי לג' יהא בהסכמת שניהם מראש בלבד...".

3. ביום 22.1.19 הגישה האם תביעה כנגד האב בנושא משמורת שבמסגרתה היא טענה שהאב מסרב לאשר חיסון לקטין (סעיף 12). ביום 3.3.19 הגישה האם בקשה לאישור חיסון לקטין ללא הסכמת האב. המדובר במנה השנייה של החיסון למחלות חצבת, חזרת, אדמת

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 45175-03-20 פלוני נ' פלונית ואח'

1 ואבעבועות רוח (להלן: **החיסון**), לאחר שהקטין חוסן במנה הראשונה של החיסון בהסכמת
2 שני ההורים.

3
4 4. ביום 28.5.19 החליט ביהמ"ש קמא במותב אחר להיעתר לבקשה ולאפשר לאם לחסן את
5 הקטין אף ללא הסכמת האב. האב הגיש בקשת רשות ערעור על ההחלטה ובית משפט זה
6 קיבל את הבקשה בחלקה והורה לביהמ"ש קמא ליתן החלטה מנומקת.

7
8 5. ביום 19.9.19 החליט ביהמ"ש קמא להתיר את חיסונו של הקטין על אף התנגדות האב.
9 האב לא השלים עם ההחלטה והגיש בקשת רשות ערעור שבמסגרתה טען בין היתר, שהיה
10 על ביהמ"ש קמא לאפשר לו לזמן רופא מומחה מטעמו להוכחת טענתו שהחיסון יזיק
11 לקטין.

12
13 6. ביום 7.10.19 נעתר בית משפט זה חלקית לבקשת האב ואפשר לו להגיש לבית המשפט קמא
14 חוות דעת מומחה מטעמו, לתמיכה בטענותיו שאין לחסן את הקטין.

15
16 7. האב פעל בהתאם, והגיש לביהמ"ש קמא מכתב מטעם ד"ר אריה אבני, שטען כי החיסון
17 יחמיר את מצבו של הקטין ולכן אין לחסן אותו. ד"ר אבני נחקר ע"י ב"כ האם ולאחר
18 שהוגשו סיכומי הצדדים, ניתנה החלטת ביהמ"ש קמא לפיה יש לחסן את הקטין שכן האב
19 לא הרים את הנטל להוכיח שהחיסון יזיק לקטין. למרות שהכותרת היא החלטה, מהותית
20 מדובר בפסק דין וביהמ"ש אף מציין בסעיף 7 להחלטתו שמדובר בפסק דין (להלן: **פסק**
21 **הדין**).

22
23 8. האפוטרופא לדין על הקטין – המשיבה 2 - תמכה בעמדת האם לפיה יש לחסן את הקטין
24 באישורה בלבד וללא צורך בהסכמת האב.

25 26 **ב. תמצית פסק הדין**

27
28 1. מדובר בחיסון שגרתי המומלץ ע"י משרד הבריאות והנטל על המתנגד לביצועו להוכיח כי
29 אין לחסן את הקטין. חוות הדעת שהוגשה ע"י האב אינה עונה על דרישות הדין ויש להורות
30 על פסילתה. ד"ר אבני כלל אינו מומחה בתחום זה אלא רק בכירורגיה. בנוסף, חוות הדעת
31 לא מבוססת על תשתית מדעית כלשהי, ד"ר אבני כלל לא בדק את הקטין והוא הסתמך על
32 דברי האב בלבד ולא בחן את עברו הרפואי של הקטין.
33

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 45175-03-20 פלוני נ' פלונית ואח'

2. ד"ר אבני מחזיק בעמדה עקרונית לפיה אין להעניק שום חיסונים. חוות דעתו מבוססת "על
הגיונו של המומחה בלבד, שבכל הכבוד, לא מצאתיו מן המשובחים, בלשון עדינה... משקלה
הראייתי של "חוות הדעת" הוא אפסי אם לא אפס מוחלט".

3. משעה שהאב לא הוכיח שטובתו של הקטין הספציפי מחייבת שלא להורות על חיסונו
בניגוד להמלצות משרד הבריאות, דין בקשת האם להתקבל ויש להורות על מתן החיסון
אף ללא הסכמת האב ובאישור האם בלבד.

ג. תמצית טענות המערער

1. האב לא השלים עם פסק הדין והגיש ערעור. לטענתו, מומחים רבים כגון ד"ר צימרמן
ופרופ' אקסלי מצאו שיש קשר בין חיסונים לאוטיזם ולכן החיסון מסכן את הקטין. החיסון
עלול לפגוע פיזית ונפשית בקטין ואף לגרום לו נזק מוחי. המערער מפנה לאתרים במרשתת
ששם מצויים מאמרים אלו ולדבריו: "גם אם חוות הדעת של ד"ר אריה אבני אינה תקינה
(ואני מסכים שיש איתה בעיות), די במחקרים אלה על מנת לבטל את פסיקת ביהמ"ש
קמא".

2. אין בישראל חובה חוקית על הורים לחסן את ילדיהם. בית המשפט לא מוסמך לכפות
חיסון על קטין אם אחד ההורים לא מסכים לכך. "כיום אני מצטער ומתחרט שהסכמתי
שג' יקבל בעבר חיסונים". הקטין רגיש לחיסונים יותר מילדים רגילים ועלול להיפגע.

3. יש רופאים רבים שמתנגדים לחיסונים וסבורים שהם מזיקים. הם חוששים להגיד זאת
בגלוי, מאחר שמשרד הבריאות והממסד הרפואי מתנכל להם. ג' כבר נפגע מחיסונים שהוא
קיבל בעבר וילדים רבים נהפכו לאוטיסטים בעקבות החיסונים. ג' אובחן על הספקטרום
האוטיסטי בשנת 2014 לאחר שכבר קיבל יותר מ- 17 חיסונים. "מעולם לא הוכח מדעית
שאין קשר בין חיסונים לאוטיזם".

4. האם לא הוכיחה שלג' לא נגרם נזק מהחיסונים "ולא הוכיחה שלג' לא ייגרם נזק נוסף אם
הוא יקבל שוב את החיסון". המערער מפנה לפסק הדין שניתן בבית משפט השלום בכפר
סבא בת"א (כ"ס) 54431-03-14 פלוני נ' מדינת ישראל משרד הבריאות (10.3.19),
במסגרתו חויבה המדינה לשלם פיצויים לקטין שנפגע קשה מחיסון. "רק במדינת ישראל
לבדה יש לפחות כמה עשרות אלפי ילדים שנפגעו מחיסונים". הנטל להוכיח שהחיסון אינו
מזיק מוטל על האם ולא על האב.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 45175-03-20 פלוני נ' פלונית ואח'

1
2 "אנחנו פגענו בג' ואני מרגיש אשם באופן אישי שלא התנגדתי לחיסונים הקודמים שהוא
3 קיבל, בעיקר בשנתיים הראשונות לחייו, שגרמו לו נזקים גופניים ונפשיים בלתי הפיכים...
4 אני לא רוצה להפר שוב את האמון של ג' בי".
5

6 ג' קיבל כבר את המנה הראשונה של החיסונים כשהיה בן שנה ולכן סביר שהוא לא יחלה
7 במחלות האלו גם ללא החיסון הנוסף. חצבת היא מחלה שממנה החלימו רוב הילדים ומצד
8 שני חיסון חצבת גורם לנזקים קשים למי שנפגעו ממנו. החיסון מכיל מתכות וחומרים
9 רעילים.
10

11 המלצת משרד הבריאות לחסן ילדים אינה מחייבת את ההורים ואת בית המשפט
12 וההמלצה מבוססת על מידע שיקרי שנמסר ע"י אנשים בעלי אינטרס כלכלי. המערער
13 הוכיח שהחיסונים מזיקים ויש קשר בין חיסונים לאוטזים. לכן, יש לקבל את הערעור.
14

ד. תמצית טענות המשיבים

15
16
17 1. האם צירפה אישור מרופא ילדים לפיו יש לחסן את הקטין. הקטין אף קיבל חיסונים
18 בשנותיו הראשונות. במכתבו של ד"ר רוזנטל שהציג האב, לפיו אין לתת לג' חיסון, נאמר
19 במפורש שעמדתו לא מבוססת מחקרית ותחום מומחיותו כלל אינו בחיסונים.
20

21 2. המערער לא הצליח להוכיח שהוראות משרד הבריאות לא חלות על הקטין והקטין עלול
22 להיפגע מכך. חוות הדעת של ד"ר אבני אינה עומדת בקריטריונים הבסיסיים הנדרשים
23 מחוות דעת והיא לא נשענת על נימוקים מדעיים אובייקטיביים. מכתבו לא נחשב כלל חוות
24 דעת רפואית. ד"ר אבני אינו מומחה בתחום החיסונים או הזיהומים או האוטזים. הוא אף
25 מציג עצמו כמומחה בנושאים שהוא לא מומחה בהם והוא לא צירף למכתבו שום
26 אסמכתאות לתמיכה בטענותיו. האב לא ניצל את הזכות שניתנה לו ע"י בית משפט זה
27 להציג חוות דעת מומחה ודי בכך לדחות את הערעור.
28

29 3. ד"ר אבני טען שהוא מתנגד באופן גורף לחיסונים שלטענתו גורמים רק לנזק ואין בהם
30 תועלת. הוא לא בדק את ההיסטוריה הרפואית של הקטין והסתמך רק על דברי האב. ד"ר
31 אבני לא הביא ולו בדל ראיה לכך שהאוטזים של הקטין נגרם מהחיסון שקיבל. האב אינו
32 מומחה ולא יכול לבוא במקום מומחה. דבריו הם ספקולציה בלבד.
33

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 45175-03-20 פלוני נ' פלונית ואח'

4. חזקה שהמלצת משרד הבריאות מונעת מהדאגה לטובת אזרחי המדינה. טענות האב
שהחיסונים פגעו בעבר בקטין הן טענות בעלמא ללא כל ביסוס וגם ד"ר אבני לא הביא ולו
בדל ראיה להוכיח שהאוטיזם של הקטין נגרם מהחיסונים שהוא קיבל.

5. בית המשפט מוסמך להורות על עריכת חיסון לקטין אף ללא הסכמת האב. הסכם הגירושין
לא כולל הוראה בנושא החיסונים. האב לא הוכיח שטובת הקטין הספציפי מחייבת שלא
להורות על חיסון בניגוד להמלצות משרד הבריאות.

6. ד"ר אבני לא התייחס כלל לקטין הספציפי והוא כלל לא בדק אותו. דעתו היא עמדה כללית
וחלה בכל מקרה וביחס לכל אדם. פסק הדין שאליו הפנה המערער שבמסגרתו נפסקו
פיצויים לקטין שנפגע מחיסון, עוסק במקרה נדיר ואין בו שום הוכחה לטענה שיש קשר בין
חיסון לאוטיזם.

7. קיימת פסיקה של בית משפט זה שקובעת שיש לחסן קטינים בהתאם להוראות משרד
הבריאות, אלא אם מוכח אחרת ומאחר שהאב לא עמד בנטל, יש לדחות את הערעור.

ה. **דיון והכרעה**

1. בעמ"ש 62329-09-19 פלונית נ' אלמוני (3.11.19) נקבע כי :

"כאשר עסקינן בביצוע חיסונים שגרתיים שעליהם ממליץ משרד הבריאות לכלל ילדי
ישראל, אין כל צורך בחוות דעת רפואית... כאשר הורה סבור כי החיסון יגרום נזק לקטין,
עליו להצטייד בחוות דעת רפואית שקובעת שאין לחסן את הקטין. אחרת, ברירת המחדל
היא לחסנו מאחר שככלל, אי חיסון מהווה סכנה בריאותית הן עבור הקטין והן עבור
סביבתו".

בקשת רשות הערעור על פסק הדין, נדחתה ע"י כב' השופט מזוז בבע"מ 7910/19 (2.12.19)
שקבע כי: "עמדתו של בית המשפט המחוזי מקובלת עלי גם לגופה, מטעמיו".

ראו גם: רמ"ש 12596-09-19 ע.ל. נ' א.ב. (15.9.19).

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 45175-03-20 פלוני נ' פלונית ואח'

- 1 בניגוד לטענת המערער, הנטל להוכיח כי חיסון שגרתי המומלץ על ידי משרד הבריאות פוגע
2 בקטין, מוטל על מי שטוען כך. במקרה דנן, ניתנה למערער הזדמנות להוכיח שהחיסון יפגע
3 בקטין ואולם, כפי שקבע בצדק ביהמ"ש קמא, המערער לא עמד בנטל ולו במעט.
4
- 5 מכתבו של ד"ר אבני אינו בגדר חוות דעת. גם המערער מודה כי "יש איתה בעיות". חוות
6 הדעת לא הוגשה בפורמט הקבוע בתקנה 127 **לתקנות סדר הדין האזרחי**, תשמ"ד-1984
7 (להלן: **התקנות**). חוות הדעת לא כללה הצהרה המתחייבת על פי סעיף 24 **לפקודת הראיות**
8 (נוסח חדש) תשל"א – 1971 והתברר שד"ר אבני אינו עומד בהגדרת מומחה בהתאם לתקנה
9 125 לתקנות. ד"ר אבני לא צירף שום אסמכתא מדעית להוכחת טענתו, הוא כלל לא בדק
10 את הקטין ולא עיין בהיסטוריה הרפואית שלו. ד"ר אבני לא הביא כל ראיה לכך
11 שהאוטוים של הקטין נגרם מהחיסונים שניתנו לו בעבר.
12
- 13 המערער לא ניצל את ההזדמנות שהוענקה לו ולא הביא ולו בדל ראיה להוכיח שהחיסון
14 ייפגע בקטין. בכל הכבוד, הפנייה למאמרים מסוימים שפורסמו במרשתת אינה יכולה
15 להוות הוכחה שהחיסון יזיק לג'. היה על המערער להביא ביסוס רפואי לכך שהחיסון ייפגע
16 בג'. המערער לא הביא כל אסמכתא רפואית לכך באמצעות מומחה כנדרש.
17
- 18 זימון רופא שכלל אינו מומחה בתחום, אשר מביע התנגדות נחרצת לחיסונים לכל אדם
19 ובכל מצב, כשהוא לא מציג שום ביסוס מדעי לטענותיו הסותרות את המלצות משרד
20 הבריאות, לא מהווה ולו ראשית ראיה לכך שהחיסון פוגע בקטין.
21
- 22 ייתכן שביחס לקטין ספציפי, יוכח שחיסון מסוכן. לצורך הוכחת הטענה כי הקטין מושא
23 דיוננו ייפגע מהחיסון, היה על המערער להמציא חוות דעת שנערכה על ידי רופא מומחה
24 בתחום, שבדק את הקטין ואת ההיסטוריה הרפואית שלו בצירוף אסמכתאות ונימוקים
25 רפואיים. דבר מכל זה לא נעשה ע"י המערער.
26
- 27 ביצוע החיסון חשוב לא רק לקטין עצמו ולצורך שמירה על בריאותו. הוא אף חשוב לצורך
28 הגנת הסביבה, מאחר שהעדר חיסון פוגע ב"חסינות העדר" ומסכן את כלל החברה. העובדה
29 שאירע מקרה נדיר שבו קטין ניזוק קשה מחיסון ונפסקו לטובתו פיצויים, לא מפחיתה
30 מחשיבות החיסונים ונחיצותם הרבה.
31
- 32 **סיכומו של דבר**: דין הערעור להידחות והאם רשאית לחסן את הקטין אף ללא הסכמת
33 האב ואישורו.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 45175-03-20 פלוני נ' פלונית ואח'

- 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
9. מאחר שהאם מיוצגת באמצעות הלשכה לסיוע משפטי ואף האפוטרופא לדין פועלת מטעם הלשכה לסיוע משפטי, המערער ישלם הוצאות בסך כולל של 10,000 ₪ ללשכה לסיוע משפטי.
10. המזכירות תעביר סך של 10,000 ₪ מתוך כספי העירבון שהמערער הפקיד ללשכה לסיוע משפטי והיתרה על פירותיה, תושב למערער.
11. פסק הדין מותר לפרסום בכפוף להשמטת כל הפרטים המזהים.
- ניתן היום, כ"ו אייר תש"פ, 20 מאי 2020, בהעדר הצדדים.

נפתלי שילה, שופט

איריס לוחשי-עבודי,
שופטת

שאול שוחט, שופט, סגן הנשיא
אב"ד

15
16
17
18